

MISCEL·LÀNIA

75 anys de l'entronització de la imatge de la Mare de Déu de Montserrat

Ramon Torra¹

Aquest any s'ha celebrat el 75è aniversari de l'entronització de la imatge, i per celebrar-ho s'ha volgut arribar a tot Catalunya per mitjà de la devoció popular. Ha sigut un homenatge a aquella generació que va fer possible aquella represa religiosa i social...

Cada 27 d'abril Catalunya celebra amb goig la festa de la Mare de Déu de Montserrat, la “verge bruna”, la “moreneta”, la patrona de Catalunya. Molts miracles s'atribueixen a la Verge de Montserrat, que figuren narrats en el Llibre Vermell, però:

el més gran prodigi de la Mare de Déu de Montserrat ha estat la constant i incessant corrua de pelegrins (...) que continuen confiant-se a la maternal protecció de santa Maria.

Al començament de la Guerra Civil les milícies havien assassinat 23 monjos, però uns quants havien pogut fugir. El 25 de gener del 1939, poc abans d'acabar la Guerra, el Monestir de Montserrat és alliberat. Els monjos, amb l'abat Antoni M. Marcet al davant, van començar a tornar al Monestir. Un dels primers a arribar-hi va ser el monjo Aureli M. Escarré i va ser nomenat prior de la comunitat. El 1941 fou nomenat abat coadjutor. El 1944 tornà el pare Adalbert M. Franquesa i el 1946, a la mort de l'Abat Marcet, Escarré va ser nomenat abat.

Acabada la guerra tot el Santuari estava molt malmès. Aquestes circumstàncies van fer que el pare Franquesa pensés en honorar la imatge de la Mare de Déu reconstruint, d'alguna manera, el cambril on hi havia la imatge de la Mare de Déu amb un nou tron i embellir el cambril on estava la imatge perquè la gent la pogués besar. El somriure i la mirada de la Mare de Déu s'havia d'atansar a la gent.

Així ho comunicà a l'abat Escarré. Malgrat els inconvenients que hi podia haver l'aprovà, ja que veié la possibilitat de realitzar una mobilització popular per celebrar l'entronització. Es mobilitzaren milers de catalans...

L'acte d'entronització de la Moreneta fou el dia 27 d'abril de 1947. Va ser un èxit, va ser un acte de fe. Hi participaren unes 90.000 persones. Hi assistiren tots els bisbes de Catalunya i les autoritats del règim. Per primera vegada, des de la Guerra Civil, es feu un ús públic i multitudinari del català.

Aquesta festa va marcar el començament d'un desvetllament religiós i cívic a Catalunya i va fer de Montserrat un referent espiritual, cultural i social. Les festes celebrades foren un punt d'inflexió per al retrobament col·lectiu i de reconciliació cívica després de la guerra civil.

Les cròniques de l'època diuen que "Catalunya va pujar a Montserrat". L'ofrena del tron va ser un signe molt gran de fraternitat en aquells moments que la societat catalana estava esquinxada per la postguerra; no es va fer un tron per ostentar sinó que fou una ofrena a la Mare de Déu, que s'anomenà el *Tron de la Reconciliació*, perquè tant en un cantó com en l'altre s'havia patit molt.

El pare Franquesa en un llibre on explica com va ser la festa de l'entronització diu:

...en els més de setanta anys que fa que visc a Montserrat no recordo haver presenciada una jornada més grandiosa, per la seva preparació, per la celebració i per les ressonàncies que tingué.

De les més apartades contrades arribaven pelegrins a peu. N'hi havia que feia dos i tres dies que caminaven... A les nou de la nit, s'encenia una gran foguera al cim de Sant Jeroni, s'il·luminaven certs indrets de la muntanya i del santuari, repicaven les campanes de totes les parròquies del país... Totes les esglésies s'omplien per resar el Sant Rosari i la Visita Espiritual, cantar la Salve i el Virolai: «Il·lumineu la catalana terra».

Història de la imatge

La llegenda

L'any 881 uns pastors que vetllaven el ramat veieren al cel uns senyals admirables que apuntaven cap a un indret de la muntanya: era la Mare de Déu que sortia a l'encontre dels fills més humils de l'Església. Ho contaren al rector i al bisbe i tots plegats anaren al lloc i allí trobaren la imatge. Aquí es feu la primera església de Montserrat, que l'any 888 fou donada a Ripoll. El 1030, l'abat Oliva, la converteix en monestir habitat

per monjos i s'edifica una nova església de factura romànica suficient per a la comunitat que hi vivia.

La imatge

La imatge de la Mare de Déu de Montserrat és del model conegut com a “Mare de Déu en majestat”, és a dir, asseguda, mirant al front, amb el nen Jesús assegut a la falda, també al centre i mirant al front. Tant la mare com el fill porten incorporada una corona. La Mare de Déu estén la mà dreta en la qual té una esfera –símbol de la creació, del cosmos, de la volta celestial–, i l'esquerra la posa sobre l'espatlla del Nen, tot indicant que és el seu fill. El Nen amb la mà dreta beneeix, i a l'esquerra porta una pinya, signe de fecunditat i vida perenne.

La imatge original del segle IX va desaparèixer. L'actual és una talla romànica del segle XII, d'una gran bellesa, de fusta d'àlber i faig, policromada, amb les parts de la pell de color negre. D'aquest color negre de cara i mans, malgrat hi hagi diferents teories, no se'n sap ben bé l'origen.

La indumentària de la Senyora és reial: còfia, túnica i mantell daurats, sanefa al coll amb fermall circular, tot això decorat amb estrelles daurades, rombes vermells i creu daurada. Però aquesta imatge no és la que s'ha venerat sempre. Hi ha reproduccions d'una factura ben diferent: abillada amb vestits que només deixen veure cara i mans.

Vicissituds del Monestir i de la imatge

La devoció a la Mare de Déu va lligada, a partir d'ara, al monestir. Les guerres i baralles que s'originaren al llarg dels s XIX i XX no permeten separar la història del monestir i de la imatge.

Les desgràcies del monestir i de la imatge van començar amb la *Guerra del francès* (1808-1814) i van continuar amb el *Trienni liberal* (1820-1823), amb l'*Absolutisme* (1823-1833), amb *Isabel II* (1833-1868), amb el *Govern provisional a la II República* (1868-1931) i amb la *II República* i la *Guerra Civil* (1931-1939).

En aquesta darrera etapa el mateix dia 14 d'abril del 1931, dia de la proclamació de la República, la imatge es retirà del canbril i se substituï per una còpia. Quan a Madrid hi va haver la primera crena de convents l'abat Marcet va fer traslladar la imatge, en secret, a la casa que els monjos tenien a Escaldes d'Andorra.

La Generalitat va confiscar el monestir i aquest es convertí en Hospital de Sang. Quan s'acostaven les tropes “nacionals” els que aleshores

s'encarregaven del santuari agafaren la imatge (la còpia, que creien que era l'autèntica) i altres objectes de valor i fugiren cap a França. No ho aconseguiren. El 1948 queda definitivament col·locada en el tron on és ara i on la venerem.

El tron de la Mare de Déu

El tron és de plata i va ser ofrenat per nombrosíssims devots catalans d'arreu. Es tractava d'oferir a la imatge de la Moreneta un lloc més definitiu i digne. S'inicià una subscripció popular per a la construcció del nou tron propiciada per un grup de membres de la Federació de Joves Cristians.

La diada del 27 d'abril de 1947 està escrita en lletres d'or en la història de Montserrat. Els pelegrins omplien de gom a gom les places i altres llocs del Monestir. Acabada la Missa es portà la imatge en processó fins al nou tron. Aquest dia es va reprendre la *Vetlla de Santa Maria*.

El tron representa el misteri e Déu i de l'home nou representat plàsticament. És una iconografia que té el seu sentit quan el pelegrí és davant de la Mare de Déu perquè s'hi integra. Maria, la verge negra, té un càlid somriure per a cadascú, i la gent té el desig de mirar i ser mirat per la Moreneta mentre ens ofereix Jesús mateix.

El tron està dibuixat com si fossin unes torres que signifiquen una ciutat, la Jerusalem del cel, ideal de la vida cristiana i per això la Mare de Déu i el Nen Jesús seuen sobre aquest tron.

En el fris es llegeix *Tu honorificentia populi nostri* (Tu ets l'honor del nostre poble) aquella que ens fa quedar bé davant de la humanitat. Patrona de Catalunya des del 1881, aquest patronatge està representat a la cornisa del tron on hi ha la corona que el 1881 s'oferí a al Mare de Déu per subscripció popular.

En el sòcol que sosté la peanya de la Mare de Déu hi ha una cosa

que no es veu: una arqueta de ferro forjat que el 1947 tots els escaladors de Catalunya van oferir a la Mare de Déu. Conté 54 pedres que els escaladors van recollir dels cims més alts de la Muntanya com un símbol de posar tota la Muntanya als peus de la Verge.

Extracte de l'homilia del dia del 75è aniversari, proclamada per Mons. Manuel Nin, exarca dels catòlics grecs a Atenes i monjo de Montserrat.

Celebrem, enguany, els 75 anys de l'Entronització de la Santa Imatge al nou tron que la fe i l'amor del poble va voler renovar i oferir a la Mare de Déu, aquell 27 d'abril del 1947, com a testimoniatge de devoció filial en un període no fàcil de la nostra història.

Aquesta celebració no ha de ser celebrar un fet llunyà de fa molts anys. Al contrari, vol dir per a tots i cadascun de nosaltres un fer memòria viva, un celebrar, un viure avui la presència, la intercessió, l'esguard amorós de la Mare...

Mirem, el tron... Al centre hi ha la Imatge de la Mare de Déu, una imatge, una icona d'una bellesa corprenedora, serena, amb una mirada que quan vens de lluny i de temps de ser fora de casa et toca profundament aquesta mirada...

Som tron de la Mare de Déu cadascun de nosaltres...

Som tron de la Mare de Déu quan deixem que Maria, amb el seu Fill a la falda, neixi en el cor de cadascun de nosaltres...

Som tron de la Mare de Déu quan permetem que Maria ens visiti...

Som tron de la Mare de Déu tots nosaltres quan a Montserrat i des de Montserrat intercedim, fem pregària i ofrena...

Som tron de la Mare de Déu amb la plata de les llàgrimes, dels sofriments i de les esperances del nostre poble, de la nostra Església, de la nostra humanitat provada...

Som tron de la Mare de Déu quan el nostre cor cristià, porta forjat com a escrit aquell: "*...des del principi tenim posada en Crist la nostra esperança*".

¹ Llicenciat en Filosofia i Lletres